# IMKONIYATI CHEKLANGAN, UZOQ MUDDAT DAVOLANISHGA MUHTOJ BOLALAR FAOLIYATINI BAHOLASH USULLARI VA VOSITALARI

CHDPU Maxsus pedagogika: surdotarjimonlik faoliyati yo'nalishi 3-bosqich talabalari

**Ayimbetova Diyora Nurtazayevna**

dyoraayimbetova990@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Ibadullayeva Sharofat Nurullayevna**

sharofatibadullayeva1984@gmail.com

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada imkoniyati cheklangan va uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar faoliyatini baholashning zamonaviy usullari va vositalari tahlil qilinadi. Unda individual yondashuv asosida baholash, diagnostik metodlar, formatif va summativ baholash, shuningdek, psixologik-pedagogik kuzatuv usullarining ahamiyati yoritilgan. Ta'lim jarayonida baholashning adolatli va rivojlantiruvchi xususiyatga ega bo'lishi zarurligi asoslab berilgan.

**Kalit so'zlar:** Imkoniyati cheklangan bolalar, uzoq muddat davolanish, baholash usullari, diagnostika, formatif baholash, summativ baholash, pedagogik kuzatuv, individual yondashuv, rivojlantiruvchi baholash.

**Аннотация:** В статье рассматриваются современные методы и средства оценки деятельности детей с ограниченными возможностями здоровья, нуждающихся в длительном лечении. Анализируются диагностические, формирующие и итоговые виды оценивания, а также психолого-педагогические подходы.

**Ключевые слова:** Дети с ограниченными возможностями, длительное лечение, методы оценивания, диагностика, формирующее оценивание, итоговое оценивание, педагогическое наблюдение, индивидуальный подход.

**Annotation:** This article discusses modern methods and tools for assessing the activities of children with disabilities who require long-term treatment. It examines diagnostic, formative, and summative assessment, as well as psychological and pedagogical approaches.

**Keywords:** Children with disabilities, long-term treatment, assessment methods, diagnosis, formative assessment, summative assessment, pedagogical observation, individualized approach.

**Kirish**

Hozirgi kunda imkoniyati cheklangan va uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar ta’limini samarali tashkil etishda baholash jarayoni muhim o‘rin tutadi. Baholash nafaqat bilim darajasini aniqlash, balki o‘quvchilarning rivojlanish dinamikasini kuzatish va ularni qo‘llab-quvvatlash vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Imkoniyati cheklangan bolalar ta’limi zamonaviy pedagogik tizimlarda dolzarb masalalardan biridir. Ayniqsa, uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar uchun sifatli ta’limni tashkil etish muhim, chunki ular kasalliklari tufayli uzoq vaqt maktabdan chetda qoladi. Shu bilan birga, bunday bolalarning ta’lim olish huquqi va ijtimoiy integratsiyasi ta’lim tizimining asosiy vazifalaridan biridir. Maqolaning maqsadi — chet el tajribasi asosida uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalarning ta’limini tashkil etishning samarali usullarini o‘rganish va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlarini aniqlashdir.

**Asosiy qism**

Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar — bu surunkali kasalliklar yoki shikastlanishlar tufayli maktabdan uzoq vaqt ajratilgan bolalardir. Ularning ta’limi quyidagi xususiyatlarga ega:

• Moslashuvchan ta’lim rejasi va individual dasturlar

• Sog‘liqni saqlash muassasalari bilan yaqin hamkorlik

• Psixologik va pedagogik qo‘llab-quvvatlash Uzoq muddatli davolanish jarayonida ta’limning uzluksizligini ta’minlash pedagogik yondashuvlar va texnologiyalarga bog‘liq. Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalarning ta’limi nafaqat ta’lim tizimi, balki ijtimoiy integratsiya masalasi hamdir. Chet el tajribasi shuni ko‘rsatadiki, individual yondashuv, inklyuziv dasturlar va masofaviy ta’lim resurslari samarali natija beradi. O‘zbekistonda ushbu yondashuvlarni joriy etish bolalarning ta’lim huquqini himoya qilish va ularning shaxsiy rivojlanishiga xizmat qiladi.

**1. Baholashning asosiy tamoyillari**

Bunday bolalar faoliyatini baholashda individual yondashuv, adolatlilik, moslashuvchanlik va uzluksizlik tamoyillari muhim hisoblanadi. Har bir o‘quvchining imkoniyatlari va sog‘lig‘i hisobga olinishi zarur.

**2. Baholash usullari**

- **Diagnostik baholash** – o‘quvchining boshlang‘ich bilim va ko‘nikmalarini aniqlash;
- **Formatif baholash** – o‘quv jarayonida rivojlanishni kuzatish;
- **Summativ baholash** – ma’lum bosqich yakunida natijalarni aniqlash.

**3. Baholash vositalari**

Baholashda turli vositalardan foydalaniladi:

- testlar va topshiriqlar;
- kuzatuv varaqalari;
- portfoliolar;
- suhbat va intervyular;
- AKT asosidagi baholash tizimlari.

**4. Psixologik-pedagogik yondashuv**

Baholash jarayonida bolalarning psixologik holati, motivatsiyasi va individual rivojlanish xususiyatlari inobatga olinadi. Rag‘batlantiruvchi va qo‘llab-quvvatlovchi baholash usullari ustuvor hisoblanadi.

**Xulosa**

Xulosa qilib aytganda, imkoniyati cheklangan va uzoq muddat davolanishga muhtoj bolalar faoliyatini baholash kompleks va moslashuvchan yondashuvni talab etadi. Zamonaviy baholash usullari va vositalaridan foydalanish orqali o‘quvchilarning rivojlanish darajasini aniq belgilash va ularni qo‘llab-quvvatlash imkoniyati kengayadi.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR**

1. UNESCO. Inclusive Education for Children with Disabilities. Paris, 2021.
2. Smith, J. Hospital and Homebound Instruction in the United States. New York, 2020.
3. European Agency for Special Needs and Inclusive Education. Inclusive Practices in Europe. Odense, 2021.
4. Johnson, L. Technology in Special Education. London, 2020. Djurayeva, S. (2020).
5. MAXSUS TA’LIM JARAYONIDA PEDAGOGI TEXNOLOGIYALARNING SAMARADORLIGI. Архив Научных Публикаций JSPI.
6. Nabiyeva, G. A. (2021). IMKONIYATI CHEKLANGAN BOLALARNING TA’LIM-TARBIYA OLISHLARI. Scientific progress, 1(5).
7. https://yuz.uz/news/zamin-fondi-eshitish-qobiliyati-zaif-bolalar-uchun-zamineducation-loyihasiga-start-berdi
8. Zoxiriy, P. H. Z. Q. (2021). INKLYUZIV TA’LIMDA NOGIRON BOLLALARNI O’QITISH VA TARBIYALASH MUAMMOLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences.

**References**

1. UNESCO (2021). *Inclusive Education for Children with Disabilities.* Paris.
2. Smith, J. (2020). *Hospital and Homebound Instruction in the United States.* New York.
3. European Agency for Special Needs and Inclusive Education (2021). *Inclusive Practices in Europe.* Odense.
4. Johnson, L. (2020). *Technology in Special Education.* London.
5. Djurayeva, S. (2020). "Effectiveness of Pedagogical Technologies in Special Education Process." *Archive of Scientific Publications JSPI.*
6. Nabiyeva, G. A. (2021). "Education and Upbringing of Children with Disabilities." *Scientific Progress*, 1(5).
7. "Zamin Foundation Launched 'Zamin Education' Project for Children with Hearing Impairment." Retrieved from: https://yuz.uz/news/zamin-fondi-eshitish-qobiliyati-zaif-bolalar-uchun-zamineducation-loyihasiga-start-berdi
8. Zoxiriy, P. H. Z. Q. (2021). "Problems of Teaching and Educating Children with Disabilities in Inclusive Education." *Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences.*